

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Narva kolledž
Õppekava „Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas“

Anneli Raikerus

**LASTEAIAÕPETAJATE TEADLIKKUS EESTI
LASTEKIRJANDUSEST JA SELLE KASUTAMINE
KOLME TALLINNA VENEKEELSE LASTEAIA
NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja Maret Annuk

Narva 2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. LASTEKIRJANDUS	8
1.1. Lastekirjanduse mõiste ja liigid	8
1.2. Lastekirjanduse olulisus lapse arengus	10
1.3. Lastekirjanduse tutvustamine ja kasutamine	13
1.4. Varasemad uuringud lastekirjanduse kasutamisest õppe- ja kasvatustegevustes .	15
2. UURIMISTÖÖ METOODIKA.....	17
2.1. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused.....	17
2.2. Uurimismeetodite valik ja kirjeldus.....	17
2.3. Uurimistöö valimi kirjeldus	17
2.4. Protseduuri kirjeldus	20
2.5. Uurimistulemuste analüüs.....	21
ARUTELU	25
KOKKUVÕTE	27
KASUTATUD MATERJAL.....	29
LISA 1	33

Kinnitus

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandus allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

/tööautoriallkiri/

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anneli Raikerus, (sünnikuupäev 28.05.1973),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Lasteaiõpetajate teadlikus eesti lastekirjandusest ja selle kasutamine kolme Tallinna venekeelse lasteaia näitel”, mille juhendaja on Maret Annuk, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anneli Raikerus

16.05.2022

RESUME

Awareness of Kindergarten Teachers about Estonian Children's Literature and Its Use Based on the Example of Three Russian-Language Kindergartens in Tallinn.

The aim of the bachelor's thesis was to find out kindergarten teachers' awareness of Estonian children's literature and its use based on three Russian-language kindergartens in Tallinn. To achieve this aim, an anonymous questionnaire was compiled in Google Forms, which was filled in by 32 teachers in three kindergartens. A quantitative approach was used in the empirical study. The results showed that the teachers of all studied kindergartens used Estonian children's literature in their teaching and education activities. The study revealed that teachers used Estonian children's literature most often in the field of "Language and speech", in particular during reading activities; in other fields once to twice a week. Teachers also replied that they used Estonian children's literature translated into Russian for storytelling. They also mentioned listening to recorded stories, cartoons, looking at books, introducing literary figures through play (dolls).

The study revealed that the choice of Estonian children's literature in three Russian-language kindergartens was based on the theme of the week, well-known characters in Estonian children's books and the children's interest.

The study showed that the most widely used children's literature authors were Enno Raud, Edgar Valter and Leelo Tungla. Among contemporary Estonian authors, Andrus Kivirähk, Piret Raud and Kristiina Kass were mentioned.

The results of the study showed that kindergarten teachers had knowledge about the works of contemporary writers but were still using the classics in their teaching activities.

Keywords: Estonian children's literature, kindergarten teacher, teaching, and education activities

SISSEJUHATUS

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011) kohustab kasutama mitme-liigilist ja erinevat lastekirjandust, kuid ei ole sätestatud kirjanduse määratlust. Õpetajal on vabadus kui ka kohustus valida lastele kirjandust lähtuvalt oma eelistustest, oskustest ja kogemustest, et kasutada lastekirjandust erinevatel viisidel.

Kultuuri kõige olulisem osa on kirjandus. Eesti lastekirjanike loominguga peaksid tutvuma need lapsed, kelle emakeel ei ole eesti keel. See aitab neil tundma õppida eesti kultuuri ja traditsioone, integreeruda Eesti ühiskonda. Siinkohal ongi õpetajate ülesanne tutvustada eesti lastekirjandust juba lasteaias.

Bakalaureusetöö autori eesmärk on uurida ja välja selgitada, milline on vene õppekeelelasteaiaõpetajate teadlikkus eesti lastekirjandusest ja millest lähtuvad õpetajad kirjanduse valikul.

Uurimisprobleem seisneb selles, et lastel on väike sõnavara, neil on raskusi teksti kuulamise ja ümberjutustamisega. Üheks põhjuseks on see, et lastele loetakse vähe, kirjanduse kasutamine aga arendab laste kõnet. Kõne aga on inimesele omane suhtlusvahend.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad uurimisküsimused:

1. Milliseid eesti lastekirjanduse autoreid ja teoseid lasteasutuste õpetajad tunnevad?
2. Millest lähtuvad õpetajad kirjanduse valikul?
3. Millistes valdkondades ja tegevustes kasutatakse eesti lastekirjandust?

Laps omandab suulise kõne suheldes täiskasvanuga. Kirjaliku kõne - lugemise ja kirjutamise omandab ta tähemärke kasutades (Kivi, Roosleht, 2000, lk 13-15). Lastel tuleb õppida edestama ka oma soove ja mõtteid ning neid saab arendada jutustamisega seotud tegevustega.

Bakalaureusetöö koosneb kahest peatükist. Esimene peatükk keskendub lastekirjanduse mõistele ja lastekirjanduse olulisusele lapse arengus ning lastekirjanduse tutvustamise meetodite kasutamisele õppe- ja kasvatustegevustes.

Töö teine peatükk selgitab tehtud valikuid ning kirjeldab uuringu eesmärki, valimit, andmete kogumist ja uurimistulemuste analüüsi.

Oma kujunemisloos on lastekirjandus alata peegeldanud kasvatusideede ajalugu ja loob seega hea tausta kasvatuslike distsipliinide omandamiseks (Müürsepp, 2003, lk 4).

Laste arengus on väga oluline kirjandus, sest tekstide abil õpitakse uusi sõnu, lugemist, lauseõpetust ja arendatakse keele- ja kirjaoskust (Stan, 2015, lk 454-459; Tunks, Giles, Rogers, 2015, lk 58–71). Kirjanduses on palju teadmisi ja selle valikul tuleb lastele pakkuda laialdast valikut lastekirjandusest, kuna selles leidub jutte käitumiseeskujude andmisest, mis aitab kaasa positiivsele, sotsiaalsele, moraalsele ja isiklikule haridusele (Müürsepp, 2010, lk 27-42. Otten, 2002). Just väärtuste sisalduse järgi valivad paljud õpetajad lastele kirjandust, mis on ka ilmnunud uuringutest (Izumi-Taylor, Scott, 2013, lk 30–54; Kiris et al., 2012).

Venekeelsetes lasteaedades on kasutusel keelekümblusprogrammid (Innove SA, 2018), kus õpetajad saavad kasutada eesti lastekirjandust, tutvustamaks lastele eesti lastekirjanike teoseid ning arendada keeleoskust.

Muukeelse lapse keeleline toetamine arvestab lapse vajadusi ning tema vanusega seotud eripärasid. Hilisematele keeleõpingutele paneb aluse lasteaia saadud keeleõppe kogemus. Kui ettevalmistav õpe on kvaliteetne, soodustab see lapse hilisemaid keeleõpinguid, ja vastupidi (Kärtner, Maiberg, jt, 2006, lk 17).

Raamatud on olnud laste kasvatamisel abiliseks juba aastasadu. On mitu võimalust, kuidas lasteaiapäeva jooksul raamatutega tegeleda. Hommikuringis loetakse ette, meenutatakse loetud raamatuid või osutatakse tähelepanu mõnele uuele väljaandele. Raamatute abil saab lahendada mitmesuguseid õpiülesandeid. Head õpetajad on oma rühmas sisse seadnud lugemispesa ja vahetavad seal raamatute väljapanekut vastavalt laste huvide ja õppetegevuse sisu vaheldumisele. Tublid lasteaiaõpetajad teevad koostööd kohaliku raamatukoguga, et muretseda rühmatuppa huvitavat, asjakohast ja laste arengutasemele sobivat kirjandust (Müürsepp, 2009, lk 97).

Märksõnad: eesti lastekirjandus, lasteaiaõpetaja, õppe- ja kasvatustegevus

1. LASTEKIRJANDUS

1.1. Lastekirjanduse mõiste ja liigid

Lastekirjanduse sõnastik (2006, lk 101) kirjeldab lastekirjanduse mõistet järgmiselt „...laiemas tähenduses spetsiaalselt lastele suunatud kirjandus, kitsamas tähenduses täiskasvanute poolt lastele loodud ilukirjandus.

Lastekirjandus on ühe kõige levinuma definitsiooni kohaselt ilukirjanduse osa, mis on loodud lapsepärasena ja sihilikult lastele kirjutatud. Oluline on, et raamatu autor, illustraator ja kirjastaja võtaksid raamatut luues arvesse sihtgrupi, ehk laste ealist ja psüühilist eripära. Samuti peaksid raamatu loojad olema kursis laste huvidega. Kõige tähtsam on see, et lastekirjanik tunneks last (Krusten, 2003, lk 16).

Lastekirjanduse alla kuulub ühtlasi ka suuliselt edasiantav folkloor, kuna mõningaid rahvajutte on lastele jutustatud juba aastakümneid ja põlvest-põlve edasi antud (Krusten, 1995, lk 13-14). Muistendid ja muu suuliselt edasiantav folkloor ei olnud esialgu mõeldud lastele. Lugusid tuli ümber teha ja vähendada vägivalda ning julmuse osakaalu selleks, et need oleksid lastele sobivamad (Arlandis, Reyes-Torres, 2018, lk 125).

Lasteraamatud hakkasid levima seoses trükikunsti leiutamisega ning valgustusideede mõjul ja reformatsiooni tagajärjel arenes rahvaharidus. Lasteraamatuid hakati välja andma, et lapsi koolis ette valmistada raamatute lugemiseks ja et lapsi paremini lugema õpetada (Müürsepp, 2003, lk 9).

Lastekirjandusele mõeldes tulevad silmade ette raamatud, mis on kirjutatud lastele. Nendes on palju illustratsioone, fantaasialugusid, muinasjutte või lood päriselust, mis saatsid meid lapsepõlve jooksul (Minguez, 2014, lk 26-42).

Tuntud eesti lastekirjanduse uurija, kasvatusteadlane ja metoodik Mare Müürsepp kirjutab oma teoreetilises õpikus “Lastekirjandus - müüt, pilt, lugu, laps” (2003, lk 10) lastekirjanduse mõistest ja jagab selle tüüpideks: rahva- ja autoriseeritud muinasjutud, fantaasiakirjandus, realistlik kirjandus, teaduskirjandus.

Kõik ilukirjanduse põhiliigid on lastekirjanduses esindatud (luule, draama, proosa) ja žanrid (muinasjutt, jutustus, romaan, komöödia, draama) (Krusten, 1995, lk 13).

Lastekirjandust jaotatakse ealiselt väikelaste-, koolieelikute-, noorema, keskmise ning vanema kooliea kirjanduseks. Väikelastekirjandus on mõeldud 1-4 aastastele lastele, mille peamine eesmärk on lapsele raamatu tutvustamine. Raamatus on palju illustratsioone ja nad on mängulised. 5-7 aastastele lastele on mõeldud lugema õppimiseks koolieelikute kirjandus. Raamatud jaotatakse vormi kohaselt: pildiraamatud, juturaamatud, muinasjutud, luuletused (Krusten et al., 2006, lk 197-198).

Pildiraamatutes on illustratsioonidel domineeriv roll. Väikelasteraamatus võivad olla ainult pildid, mis pakuvad üksikpilte sõnade toeks või raamatud, kus pildid on varustatud vähese tekstiga (Krusten et al., 2006, lk 143). Informatsioon omandatakse paremini, kui seda töödeldakse samaaegselt visuaalselt ja verbaalselt süsteemis. (Mayer, 1997, lk 7).

Juturaamat on ilukirjanduslik proosateos, millele on iseloomulik piltlik-kujundlik väljendusviis. Juturaamatut saab kasutada uute sõnade õpetamiseks, juttu loetakse korduvalt seletatakse lahti erinevad sõnad ja väljendid (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2009, Krusten et al., 2006).

Muinasjutt on kunstiliselt väljamõeldud lugu, kus tegevus toimub imepärasel maailmas (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2009). Lapse minapildi jaoks on muinasjutt oluline, kuna selle kaudu areneb tundeelu ja elukogemus, näiteks saab laps läbi muinasjututegelaste mõelda enda soovidele ja nõrkustele ning välja elada negatiivseid emotsioone (Krusten, 1995, lk 26).

Luuletus on konkreetse ja korrapärase struktuuri järgi koostatud tekst, mille alla kuuluvad hällilaulud, hüpitus- ja mängituslaulud, õpetavad laulud ja laste poolt loetud ning lauldud luule (nt liisusalmid) (Krusten et al., 2006, lk 114). Luuletused koos liigutustega aitavad kaasa sõnavara arengule (Jakobson, 2009, lk 6).

Iseseisva alaliigi lastekirjanduses moodustab populaarteaduslik ehk aimekirjandus. See tutvustab laste jaoks mõistetaval kujul ühiskonnaelu kultuurilisi, sotsiaalseid, ajaloolisi ja muid arenguid ning teaduse saavutusi. Didaktilist-pedagoogilist lastekirjandust võib pidada lähedaseks aimekirjandusele. Kogu lastekirjandust võib pidada didaktiliseks, sest lastekirjanduse peamine ülesanne on lapse harimine, õpetamine ja temast täisväärtusliku ühiskonnaliikme kasvatamine. Tekstis võib õpetus olla ära peidetud või esineda selgelt sõnastatud moraali kujul. Lasteraamatus on ka kunstiline külg ja meelelahutus. Need tunnused ilmnevad selgelt fantaasiakirjanduses, kuhu kuuluvad selliste autorite looming nagu A. Pervik, E. Raud, V. Beekmani jt (Krusten jt 2006, lk 101-104).

Kõikide ilukirjanduslike tekstide kohta on lastekirjanduse uurimises käibel koondmõiste fantaasiakirjandus, mis ületab teadaoleva reaalsuse piire. Siia kuuluvad ulmekirjandus ja loomtegelastega lood jne (Krusten jt 2006, lk 101-104).

1.2. Lastekirjanduse olulisus lapse arengus

Lasteraamatud mängivad suurt rolli laste väärtushoiakute ja -hinnangute kujunemisel. Lapse maailmapilti mõjutab oluliselt ühe teose läbilugemine. Lastekirjandus pakub elamusi ja muljeid, rikastab lapse tunde- ja mõttemaailma, avardab lapse silmaringi ja kujundab esteetilist maitset ning eetilisi tõekspidamisi (Müürsepp 2010, lk 33).

Raamatutest saab laps osa juba märksa varem, kui ta ise lugema hakkab. Paljud lapsed vajavad kirjanduse täiskasvanupoolset oskuslikku vahendamist, sest nende eneste lugemisoskus ei ole veel sel tasemel, et nad võiksid nautida teoseid, mis oleksid neile laadi ja sisu poolest kütkestavad (Müürsepp, 2003, lk 15).

Raamatuga toimub esimene kokkupuude lapsel tavaliselt esimesel eluaastal. Kaasaegsed raamatud väikelastele tekitavad erinevaid helisid ja on värvikirevad. Materjalidest on kasutusel papp, kangas, kumm, puit või mõni muu vastupidav materjal. Kõik selleks, et lapsel tekkiks huvi raamatu vastu ning see huvi jätkuks ka edaspidi (Kööp, 2019).

Tavaliselt mäletatakse oma lemmik lasteraamatuid. Kuigi autor ja pealkiri võivad olla ununenud, on lugude sisu, illustratsioonid ja ettelugemisega kaasnev meeldiv emotsioon meeles. Just see hea emotsioon on see, mille tõttu raamatud lapsi köidavad ja lapsevanemad ning õpetajad saavad kasutada seda laste õpetamisel. Lastekirjandus loodi ju algselt kasvatuslikuks kirjanduseks, mis on tänaseni oluline lapse õppimises ja arengus (Minguez, 2014, lk 26-42).

Lastekirjanduse kasutamine koolieelsetes asutustes on seotud lugemise ja kirjutamise algoskuste toetamisega ning ka kõne arenguga suures osas (Lerkkanen, 2007, Kivi ja Sarapuu 2005, Hallap ja Padrik 2009, lk 26-43). Koolieelses eas toimub lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujundamine kirjaliku kõne kaudu, mille ülesandeks on ja tekstist teabe hankimine ning suhtlemine kirjaliku teksti kaudu (Kivi ja Sarapuu 2005, lk 227). Laps peab omandama koolieelses eas oskuse töötada suulise või kirjaliku tööjuhendi järgi. Alles siis saab lapse tegevust suunata kõne abil ja ta saab teha asju, mida juba oskab ja tunneb (Hallap, Padrik, 2008, lk 14).

Raamatute kaudu õpib laps esimesi sõnu, kujundeid, numbreid ja värve. Lisaks piltidele hakkab last vanemaks saades huvitama ka raamatu sisu. Piltidega raamatud asendatakse kindlate tegelaskujudega juturaamatutega ja süžeeaga. Ei laps mõistaks, mis raamatus toimub, palub ta vanemalt ettelugemist. Just ettelugemisel on lastekirjanduse kasutamisel suur osakaal. Kõigepealt on see tavaline ja igapäevane, kuna laps ise ei oska veel. Kui laps juba lugeda oskab, siis arvavad vanemad, et ta võiks ise erinevate raamatutega tutvust teha. Siin on ohuks see, et lapse lugemisoskus ei ole veel tasemel ja arusaamatuks jääb raamatu sisu, mis võib raamatuhuvi vähendada. Võib ununeda, et lapsele on oluline ettelugemisel kogetav emotsioon, kus ta saab olla inimesega, kes on talle oluline ning kes pühendab oma aega lapsele. Koos lapsega saavad nad mõnusalt aega veeta ja arutleda loetu üle (Kööp, 2019).

Tavaliselt sisaldavad jutud nii tundmatuid kui ka tuntud sõnu, mis pakub seega palju võimalusi õppida uusi sõnu. Paljud lapsed on leidnud tee lugemise ja kirjanduse juurde just huvitavate juttude kuulamise kaudu. Kirjanduses aitavad paremini orienteeruda kuulatud kõnekujundid ja stiilivõtted ning hilisemas keeleõppes mõista metafoore ja sümboleid. Funktsionaalne kuulamisoskus

areneb lastel jutte kuulates. Lapse ülesandeks on taibata kuuldu põhisisu ja - olemust (Kärtner jt, 2006, lk 48). Õppimise ja arengu seisukohast on tähtis kuulamine. Laps, kes kuulab tähelepanelikult, õpib varem rääkima (Raadik, 2001, lk 31).

Kõnelemisoscuse arenemiseks on dialoogid juttudes ja muinasjuttudes lahutamatuks osaks. Nendes kasutatav keel kõlab loomulikumalt ja sarnaneb igapäevasuhtluses kasutatava keelega. Lapsi valmistatakse ette lugema õppimiseks, omandades suulisi kõneväljendeid, sest lugemistekstides tulevad ette peagi samad väljendid ja sõnad (Kärtner jt, 2006, lk 48).

Kasutades pedagoogilist väärtuskasvatuslikku mõtlemist saab raamatu ettelugemise kaudu last panna mõtlema ja arutama lapsele muidu raskete teemade üle, õpetada talle vajalikke teadmisi. Sellega saame õpetada lapsele ka pedagoogilist väärtuskasvatuslikku mõtlemist. Raamatud, mis on erineva sisuga, saavad lastel aidata paremini aru saada maailma asjadest ja vajadusel leevendada ja toetada last tema probleemi või mure korral. Seega lastekirjandus kujundab oluliselt laste maailmavaadet ja väärtuseid. Siinkohal on traditsiooniliselt muinasjutud abiks. Lapse vaimseks kasvamiseks on muinasjutt asendamatu. Nendes on kindel roll tegelaskujudel ja tavaliselt võidutseb hea kurja üle. Maailm ei ole enam nii must-valge. Lastel on rõõme ja muresid, mida ei osata jagada ega välja näidata. Sellepärast ilmub aina rohkem raamatuid, mis on laste endi või teiste keerulise murega, näiteks lein, toimetulekuks. Vanemad võiksid leida aega, et lastega igapäevaselt koos lugeda, sest mitmekülgset ja positiivset mõju avaldab ette- ja kooslugemine. See suurendab laste fantaasiamaailma, paneb nad arutlema ja mõtlema ning lastele jäävad lapsepõlvest kallid mälestused koos armsaks saanud raamatutega (Kööp, 2019).

Kolmandast kuni kuuenda eluaastani on lapse maailmatunnetus väga kaootiline. Lapsele on omane konkreetne mõtlemine ja tegutsemine koos konkreetsete mõistetega ning seetõttu võtab laps sel perioodil maailma just nii, nagu ta seda näeb. Oluline on, et laps saaks aru, et kõik inimesed on väga erinevad. Sellise arusaama tekkimiseks on hea lapsele korrastada esemeid ja nähtusi vastandamise alusel (hea-halb, ilus-kole, tark-rumal jne). Nagu eelnevalt nimetatud, on vanemate muinasjuttude tegelased samuti loodud vastandite ja äärmustena. Lapse

kasvades on hea kasutada kaasaesemaid muinasjutte, kus ühel tegelasel võib olla mitu vastandlikku isikuomadust ja selgitada, et igas inimeses on nii head kui ka halba. Muinasjutu kaudu areneb seeläbi lapse enesehinnang, lugupidamine ning sallivus (Niiberg jt, 2009, lk 21).

Laste maailmapilti rikastavad jutud ja muinasjutud, sest need võimaldavad kogeda olukordi, asju ja tundeid, mida lapsed päriselus veel kogenud ei ole. Muinasjutud ja jutud aitavad lastel koos heade tegelastega rõõmustada ja kurvastada, mis omakorda kujundab eetiliste eetiliste väärtuste süsteemi. Kuuldud jutud arendavad laste kujutlusvõimet ja toetavad laste loovust. Lapsed oskavad kirjeldada neile tundmatut keskkonda, kuuldu põhjal joonistada asju ja detailseid pilte erinevatest olenditest, keda nad kunagi näinud ei ole (Kärtner jt, 2006, lk 48).

1.3.Lastekirjanduse tutvustamine ja kasutamine

Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) on eesmärgiks seatud, et laps tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu; soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega; tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest; kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

Eesti lastekirjandust saab tutvustada läbi keelekümblusprogrammi (Innove SA, 2018), mis on oma olemuselt rikastav programm, kuid tema eesmärgiks ei ole üht keelt teisega asendada, vaid lisada lapsele veel ühe keele oskus. Eesmärgiks on anda lapsele teise keele funktsionaalne oskus, mis võimaldab tal integreeruda ühiskonnas, kaotamata rahvuslikku identiteeti ja oma emakeelt. Kakskeelse õppe levinumaid vorme on keelekümblus, mille eesmärk on saavutada lapsel nii emakeelse kui ka teise keele head oskused kui ka sihtkeele väärtustamine ja kultuuri mõistmine (Vare, 1999, lk 45-56).

Venekeelsetes lasteaedades kasutatava pilootprojekti "Professionaalne eestikeelne õpetaja vene õppekeele rühmas" eesmärk on tagada kõigile lastele alushariduses võrdsed võimalused ja eesti keele oskus tasemel, mis on vajalik põhihariduse omandamiseks (Haridus- ja Teadusministeerium, 2018).

Lugeja kasvatamisel on määratud peamine roll perekonnale ja lasteasutusele. Koolieelse lasteasutuse õpetaja peaks olema kõige osavam inimene lugemisasjades, kes mõistab töö sisu, kelle ülesandeks on lastele raamatuid tutvustada ja tekitada lastes huvi lugemise vastu. Õpetaja korraldab laste lugemist, mis mõjutab tulevaste kodanike intellektuaalset ja kultuurilist arengut (Gritsenko, 2007, lk 3-5).

Tähtis osa lasteaiaõpetaja tööst on õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine. Lasteaiaõpetaja õpetab lastele tähti, lugemist, kirjutamist ja arvutamist ning kõike seda lõimivalt ja mängulises vormis (Rajaleidja-Innove SA, 2018).

Nugin (2013, lk 84) väidab, et avatud ja valikuid võimaldav füüsiline keskkond, mis on hästi planeeritud, toetab suhete kujunemist uute oskuste õppimist ja arenemist ning võimete tugevnemist. Õpetaja poolt on oluline lugemise toetamine, seega õppimist toetavad raamatud peavad olema nähtavad ning lastele kättesaadavad. Lugemisoskuse kujunemist saab toetada nii väikestes keskustes kui ka suures grupis. Väikeste lastega saab lugemiskeskuses vaadata pildiraamatuid, suuremad lapsed aga saavad ise juba raamatuid lugeda.

Lapse, teose ja täiskasvanu vahel loob tugeva seose lasteraamatute ettelugemine. Heaks aluseks eakaaslastega suhtlemiseks on protsessist saadud kogemused. Varases eas ettelugemine toetab lapse verbaalse kõne arengut ja eneseväljendusoskust, samuti suurendab lapse sõnavara. Lastekirjanduse ettelugemine loob aluse, millele toetudes areneb lapse enda lugemisoskus, sest selle eelduseks on häälikuanalüüs (Nugin, 2017, lk 211-212).

Lastekirjanduse ettelugemise kaudu saab arendada laste emotsionaalseid, sotsiaalseid ja kognitiivseid võimeid. Kuna lapsed soovivad sarnaneda muinasjuttude ja lastelugude tegelastega, siis ideaalne vahend laste käitumise suunamisel on juttude rääkimine. Looduse ja inimese suhteid seletavad rahvajutud, mis sisaldavad iidset tarkust (Kärtner jt, 2006, lk 47).

Oluline on lastele ette lugeda ja loetu põhjal vestelda ning laste tunnete ja mõtete vastu huvi tunda. See kõik toetab laste kognitiivset arengut. Selleks, et lapsed saaksid tutvuda erinevate raamatutega, võiks õpetaja lasteaias lastekirjanduse

valikule tähelepanu pöörata, et oleks võimalik lastele ette lugeda kirjandust erinevates žanrites (Tammemäe jt 2020).

Lastele peaks pakkuma muinasjutte, mis kannavad endas sügavat teadmist elust. Lapse kõne areneb kõige jõudsamalt muinasjuttude jutustamisel, kus laps õpib loomulikult viisil oma sisemisi pilte sõnadesse panema (Laxén, U., 2005, lk 49). Kui esitada muinasjuttudel põhinevaid lavastusi, on muinasjutu kasvatuslik ja emotsionaalne kasutegur suurem (Niiberg, Metspalu, Linnas 2009, lk 181).

1.4. Varasemad uuringud lastekirjanduse kasutamisest õppe- ja kasvatustegevustes

Eesti viieaastased lapsed osalesid 2018. aastal OECD korraldatud rahvusvahelise alushariduse ja laste heaolu uuringu pilootuuringus (International Early Learning and Child Well-being Study - IELS). Selle fookuses olid laste lugemise, kirjutamise, arvutamise ja eneseregulatsiooni- ning sotsiaal-emotsionaalsed oskused. Uuringust selgus, et laste arengu kõige olulisemad mõjurid on lasteraamatute olemasolu, lastele raamatute ettelugemise sagedus ja vanemate kaasatus lasteaiategevustesse (Tammemäe jt 2020).

Varasemalt on uurinud eesti lastekirjanduse kasutamist õppe- ja kasvatustöös Žmud (2021), Kaljo (2017), Kurik (2012).

Žmud (2021) uuringust selgub, et õpetajad peavad oluliseks ettelugemiseks eesti lastekirjanduse valimisel laste vanust, raamatu sisu, raamatu kättesaadavust, raamatu illustratsioone.

Varasemast uuringust (Kaljo, 2017) selgus, et õpetajad peavad lastekirjanduse puhul oluliseks tekstide põhjal ümberjutustamist ja teemakohastele küsimustele vastamist ning, et ettelugemisel mõistaksid lapsed kuuldu ja saaksid sellest aru.

Uuringust (Kurik, 2012) nähtub, et suur osa õpetajatest arvas, et eestikeelset kirjandust on piisavalt. Osa õpetajatest arvas, et eestikeelset kirjandust on vähe ja raamatute sisu on raske.

Uuringus, mida viisid läbi Ingrid Rüütel ja Ene-Margit Tiit, peeti oluliseks, et eelkõige peaksid lapsed tundma õppima oma elu- või kodupaiga kultuuripärandit.

Lasteasutustes peaks tähelepanu pöörama esmalt pärimuskultuuri alasele kasvatusel. Õpetaja eeskuju on oluline, sest isikliku eeskuju kaudu toimub parim õpetamine (Rüütel, Tiit 2005, lk 158-160).

2. UURIMISTÖÖ METOODIKA

2.1. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada, kui teadlikud on kolme Tallinna vene õppekeelelaste lasteaiaõpetajad eesti lastekirjandusest ning millistes tegevustes ja mil määral nad seda kasutavad.

Uurimisküsimused aitavad bakalaureusetöö eesmärki täita ja saada vastused järgmistele küsimustele:

1. Milliseid eesti lastekirjanduse autoreid ja teoseid lasteasutuste õpetajad tunnevad?
2. Millest lähtuvad õpetajad kirjanduse valikul?
3. Millistes valdkondades ja tegevustes kasutatakse eesti lastekirjandust?

2.2. Uurimismeetodite valik ja kirjeldus

Otsitava teabe iseloom ja otsimise koht määravad meetodi valiku (Hirsijärvi, Sajavaara, 2005, lk 171). Kvantitatiivset uurimisviisi kasutati empiirilises uurimuses. Kvantitatiivse uurimismeetodi puhul tugineb tulemuste üldistamine arvulisele argumendile. Uuringu eesmärk on saada statistiliselt usaldusväärseid andmeid järelduste tegemisteks (Õunapuu, 2014, lk 55). Andmeküsitlus meetodiks valiti anonüümse ankeetküsitluse. Ankeetküsitluse korral täidavad vastajad kas elektrooniliselt või paberkandjal endale sobival ajal. Kõik küsimused esitati vastajatele samas järjekorras ja samasuguse sõnastusega.

Uurimisküsimuste vastuste jaoks koostati Google Forms keskkonnas ankeetküsitlus, et selgitada välja lasteaiaõpetajate teadlikkus eesti lastekirjandusest ja selle kasutamisest õppe- ja kasvatustöös.

2.3. Uurimistöö valimi kirjeldus

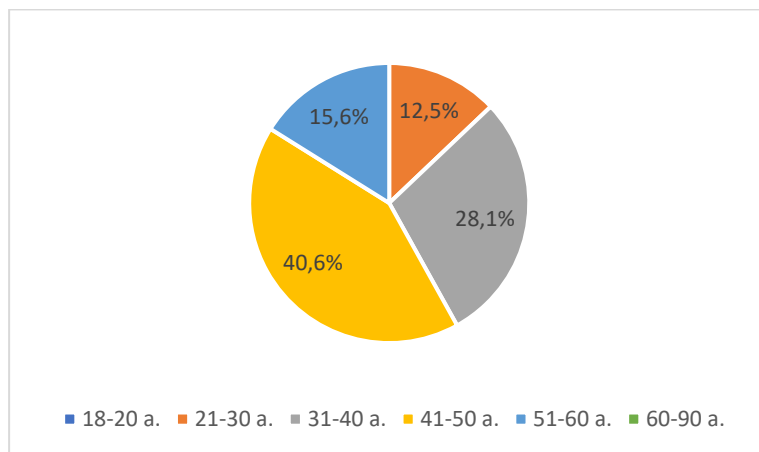
Valimi moodustamisel kasutati eesmärgipärast valimit. Lasteaiaõpetajatele saadeti ankeetküsitlus, et uurida lasteaiaõpetajate teadlikust eesti lastekirjandusest ja selle

kasutamise sagedust lasteaias. Uurimus viidi läbi kolmes Tallinna venekeelses lasteaias. Lasteaia kodulehtedelt saadi informatsiooni e-posti aadresside kohta.

Koostati elektrooniline küsimustik (vt Lisa), milles oli 18 küsimust (6 poolavatud, 9 valikvastustega küsimust). Kolm oli avatud küsimust. Poolavatud küsimustele oli lisatud variant „muu“, kuhu anti vastajatele võimalus oma arvamust avaldada. Küsimustikud saadeti laiali 09.03.2022.a. ning nende vastamiseks oli aega üks nädal. Nädala jooksul oli vastajaid kümme, seetõttu saadeti küsimustik uuesti 17.03.2022 ning nende vastamiseks oli aega kümme päeva.

Valimi moodustasid 32 lasteaiaõpetajat. Küsitluses vastanud lasteaiaõpetajatest olid 100% naised. Saadud vastuseid analüüsiti, tehti järeldusi ning kirjutati kokkuvõtte.

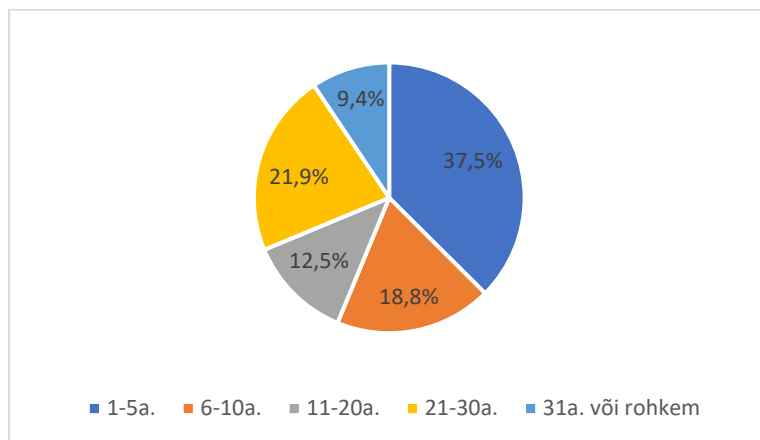
Vastanud lasteaiaõpetajatest oli 40,6% vanuses 41-50 aastat, 28,1% vanuses 31-40 aastat, 15,6% vanuses 51-60 aastat ja 12,5% vanuses 21-30 aastat. Kõige väiksema osa (3,1%) moodustas lasteaiaõpetajad vanuses üle 60 aasta. Vanuses 18-20 aastat vastajaid ei olnud. (Joonis 1).

Joonis 1. Lasteaiaõpetajate vanus

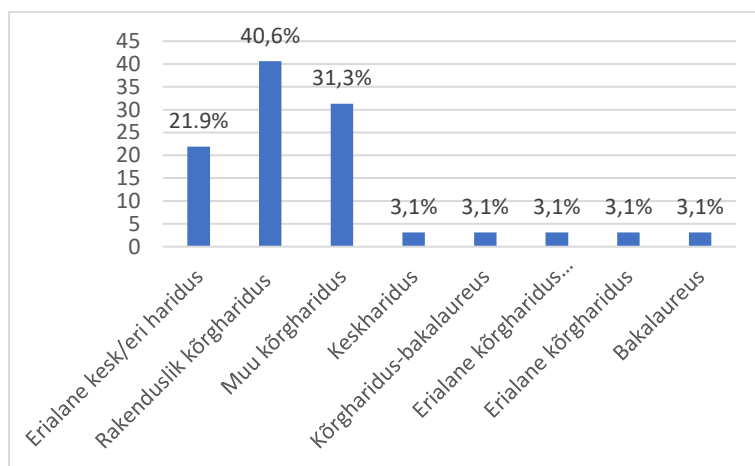
Suurema osa lasteaiaõpetajate (37,5%) tööstaaž on 1-5 aastat. Neile järgnevad lasteaiaõpetajad, kelle tööstaaž on 21-30 aastat (21,9%). 18,8% vastanutest lasteaiaõpetajatest on lasteaias töötanud 6-10 aastat. 12,5% vastanud õpetajatest

märkis oma tööstaažiks 11-20 aastat. 9,4% vastanud õpetajatest on töötanud lasteaia üle 31 aasta. (Joonis 2).

Joonis 2. Lasteaiaõpetajate tööstaaž

See oli poolavatud küsimus ja selles osalenud lasteaiaõpetajatest 40,6% omas rakenduslikku kõrgharidust. Muu kõrgharidus oli 31,3% vastanutest. Erialast kesk/eriharidust omas 21,9% vastanutest. Keskharidust oli 3,1% vastanutest, kõrgharidus-bakalaureust 3,1%, erialane kõrgharidus omandamisel 3,1%, erialane kõrgharidus 3,1% , bakalaureus 3,1%. (Joonis 3).

Joonis 3. Lasteaiaõpetajate haridustase

Vastanud lasteaiaõpetajatest oli vene emakeelega 71,8% ja 25% eestikeelse emakeelega. Üks vastanutest (3,1%) oli küsimusest valesti aru saanud ja vastas emakeeleks vene/eesti.

Avatud küsimus oli laste vanuse kohta rühmas. Küsitluses osalenud 15,5% lasteaiaõpetajatest töötab lastega vanuses 3 - 7 aastat. Sama protsent 12,4% töötab kolmes rühmas (3-4, 4-5 ja 6-7 aastased), samuti kahes rühmas 9,3%. (2-3 a ja 5-7 aastased). 5-6 aastaste rühmas töötab 6,2% lasteaia-õpetajatest. Sama protsent lasteaiaõpetajaid (3,1%) töötab kõigis kuues 1,6-2, 2,5-7, 2-4, 2-5, 3-5 ja 3-6 aastaste rühmas. Üks (3,1%) vastas “muu” all 19 aastastega.

2.4. Protseduuri kirjeldus

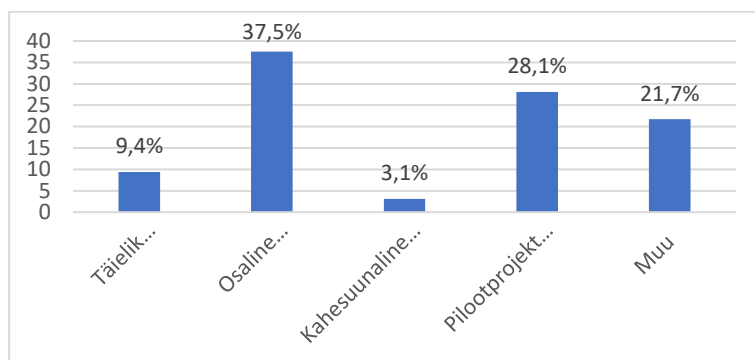
Uuringu läbiviimiseks saadeti küsimustik koos kaaskirjaga kolme Tallinna venekeelse lasteaia direktori meiliaadressile, kes edastasid need oma lasteaia õpetajate meiliaadressidele.

Kaaskirjas oli lahti seletatud uuringu eesmärk ja vastamiseks kuluv aeg, milleks oli üks nädal. Anonüümsuse tagamiseks ei küsitud vastajate identifitseerimist nõudvaid ega lasteaia andmeid.

Uuringus osalejad sisestasid andmed veebikeskkond Google Forms. Sealt kanti andmed Microsoft Exeli programmi, kus toimus ka andmete analüüs. Andmeanalüüsis lähtuti töö uurimisküsimustest ja eesmärgist.

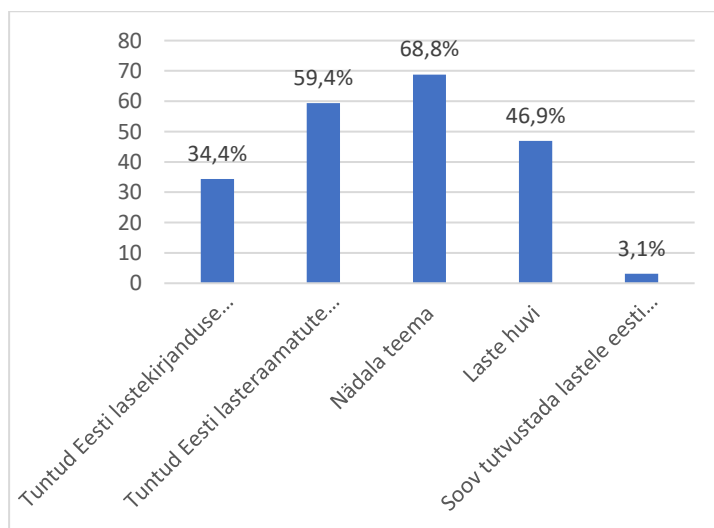
2.5.Uurimistulemuste analüüs

Kõige rohkem 37,5% lasteaiaõpetajatest kasutab oma õppe- ja kasvatustöös osalist keelekümblust. 28,1% vastanutest töötab pilootprojektis „Professionaalne eestikeelne õpetaja vene õppekeele rühmas.“ Vastuse „muu“ 21,7% all toodi välja tavaline venekeelne rühm, vene sõimerühm, riikliku õppekavaga rühm, ei ole seda. 9,4% töötab rühmas, kus on täielik keelekümbustus ja kahe-suunalises keelekümbustusrühmas töötab üks vastanutest 3,1%. (Joonis 4).

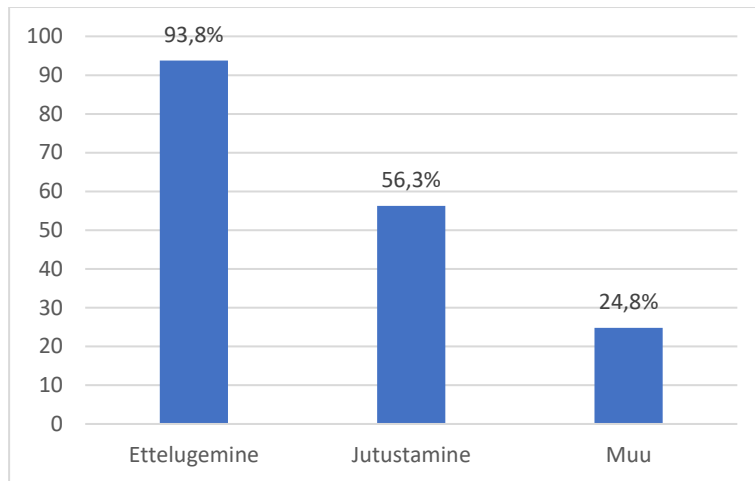
Joonis 4. Lasteaiaõpetajate kasutatav õppeprogramm

Kõige rohkem 68,8% vastanud lasteaiaõpetajatest lähtuvad eesti lastekirjanduse valikul nädala teemast. Sellele järgneb tuntud lasteraamatute tegelased 59,4%. Kolmandaks on õpetajad lähtunud laste huvist 46,9%. Sellele järgneb tuntud lastekirjanduse autorid 34,4% ning üks vastajatest 3,1% lähtub soovist tutvustada lastele eesti lastekirjandust. (Joonis 5).

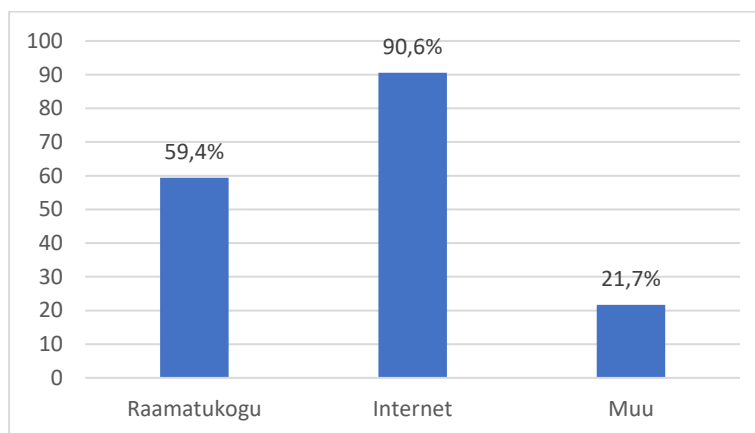
Joonis 5. Lasteaiaõpetajate lähtumine eesti lastekirjanduse valikul

Poolavatud küsimustikus vastas 93,8% lasteaiaõpetajatest, et nad kasutavad eesti lastekirjanduse tutvustamisel ettelugemist. Jutustamist kasutatakse 56,3%. Vastusena „muu“ toodi välja lindistatud jutu kuulamist, multifilme, raamatute vaatlust, mängu kaudu kirjandustegelaste tutvustamine (nukud). (Joonis 6).

Joonis 6. Lasteaiaõpetajate kasutatavad meetodid eesti lastekirjanduse tutvustamisel

Materjale õppe- ja kasvatustöö läbiviimiseks leiti kõige rohkem internetist 90,6% ja raamatukogust 59,4%. Vastuse „muu“ all toodi välja lasteaia metoodikaruum, projekti raames tellitakse kirjastusest, raamatuid ostavad õpetajad ise või valmistavad ise materjali. (Joonis 7).

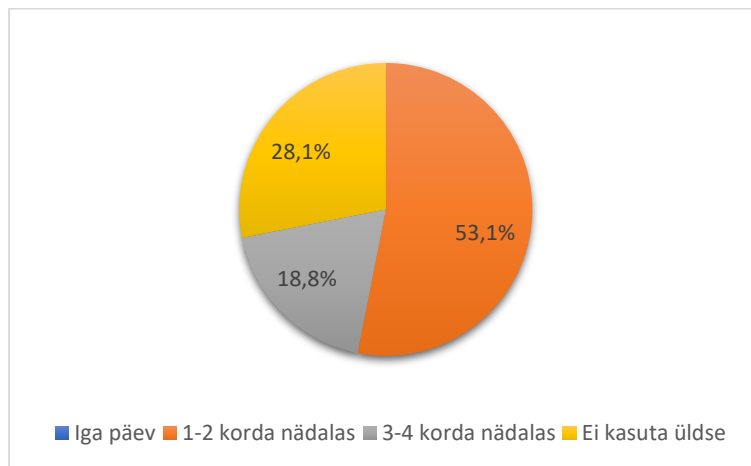
Joonis 7. Kohad, kus leitakse materjale õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimiseks

Eestikeelsed lasteraamatud on rühmas kättesaadavad 96,9% vastanutest ja 3,1% vastanutest.

78,1% vastanutest kasutab eesti lastekirjanike vene keelde tõlgitud lastekirjandust ja 21,9% ei kasuta.

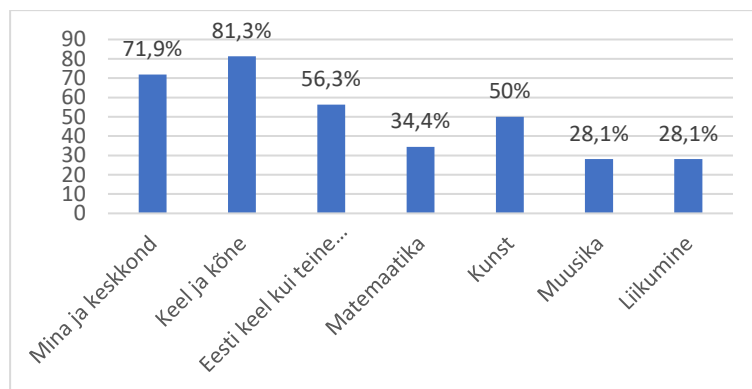
Avatud küsimuses vene keelde tõlgitud eesti lastekirjanikest oli kõige populaarsem Eno Raud. Talle järgnesid Edgar Valter, Leelo Tungal ja Andrus Kivirähk, Ellen Niit, Aino Pervik, Oskar Luts, Piret Raud, Kristiina Kass.

Vene keelde tõlgitud eesti lastekirjandust kasutatakse 1-2 korda nädalas 53,1%. Igapäevaselt õpetajad vene keelde tõlgitud eesti lastekirjandust ei kasuta. (Joonis 8).

Joonis 8. Vene keelde tõlgitud eesti lastekirjanduse kasutamise sagedus

Lasteaiaõpetajatel paluti valida variante, millistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nad kasutavad eesti lastekirjandust. Valida võis erinevaid variante. Tulemustest selgus, et 81,3% kasutatakse „Keel ja kirjandus“ valdkonnas, 71,9% „Mina ja keskkond“ valdkonnas. 56,3% vastanutest kasutas eesti lastekirjandust valdkonnas „Eesti keel kui teine keel.“ 50% oli „Kunst“ ja 34,4% „Matemaatika“ valdkonnas. Võrdselt mõlemas valdkonnas „Muusika“ ja „Liikumine“ vastati 28,1% (Joonis 9).

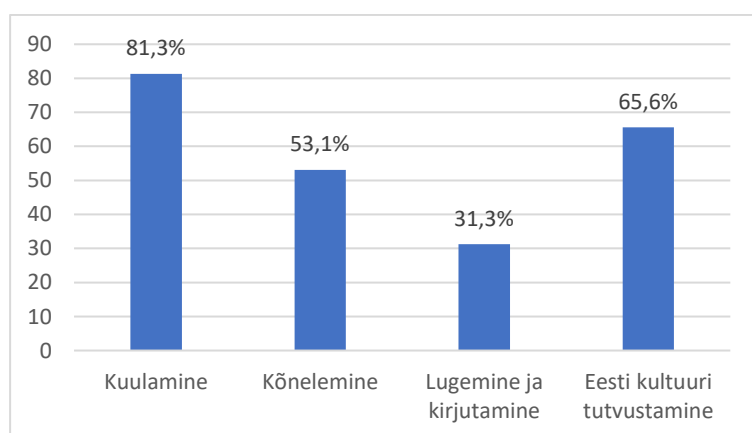

Joonis 9. Vene keelde tõlgitud eesti lastekirjanduse kasutuse valdkonnad õppe- ja kasvatustegevustes

Lasteaiaõpetajate vastustest selgus, et laste huvi eesti lastekirjanduse vastu on suur, 93,8%, vähene huvi oli 6,2% lastest. „Üldse mitte“ ja „ei“ vastanuid ei olnud.

Avatud küsimuses, millistest lastekirjandustegelastest lapsed huvituvad, oli kõige populaarsem „Sipsik“ ja „Lotte“ ning Lotte tegelased. Pakuti veel „Naksitrallid“, „Pokud“, „Pipi Pikksukk“, „Kakuke“, „Kunksmoor“, „Jänku Juss“, „Karupoeg Mõmmik“, „Paula“, „Petra“, printsess Lulu ja üks vastas, et lapsed huvituvad kõikidest tegelastest ja elavad neile kaasa.

Õpetajate arvates väljendub laste huvi eesti lastekirjanduse vastu kuulamises 81,3%, Eesti kultuuri tutvustamises 65,6%, kõnelemises 53,1% ja lugemises ja kirjutamises (Joonis 10).

Joonis 10. Tegevused, milles väljendub laste huvi eesti lastekirjanduse vastu

ARUTELU

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada kolme vene õppekeelega Tallinna lasteaiaõpetajate teadlikkus eesti lastekirjandusest ja selle kasutamisest. Eesmärgi täitmiseks sõnastati kolm uurimisküsimust ja uurimiskäigus saadi neile vastused. Uurimuse tulemused kehtivad vaid uuritavate puhul ja ei ole üldistatavad.

Esimese uurimisküsimusega sooviti teada saada, milliseid eesti lastekirjanduse autoreid ja teoseid lasteasutuseõpetajad tunnevad. Tulemustest selgus, et enim tuntakse selliseid autoreid nagu Enno Raud, Edgar Valter ja Leelo Tungal. Küsimustikule vastanud 26 õpetajat nimetas Enno Rauda, Edgar Valterit nimetas 18 vastanutest ja Leelo Tungalt valiti 16 korral. Uurimusest selgus, et kõige populaarsem teos vene õppekeelega lasteaias on „Sipsik.“ Kaasaegsetest eesti autoritest on kõige populaarsemad Andrus Kivirähk, Piret Raud, Kristiina Kass. Loetud raamatutest nimetati veel „Lotte“ ning Lotte tegelased, järgnesid „Naksitrallid“, „Pokud“, „Pipi Pikksukk“, „Kakuke“, „Kunksmoor“, „Jänku Juss“, „Karupoeg Mõmmik“, „Paula“, „Petra“, „Printsess Lulu“ ja üks õpetaja vastas, et lapsed huvituvad kõikidest tegelastest ja elavad neile kaasa. Küsitluses vastusevariandi „muu“ all nimetati veel Jaanika Leostet, Janus Leostet ja Silvi Väljal. Vastanutest 94% õpetajatest kasutavad õppe- ja kasvatustöös eesti lastekirjanike vene keelde tõlgitud teoseid.

Uuringu tulemustest järeldeb, et lasteaiaõpetajad kasutavad ka kaasaegsete kirjanike teoseid, mitte ainult tuntud lastekirjanike raamatuid. Vastuste põhjal võib järeldada, et õpetajad teavad küllaltki palju nüüdisaegset kirjandust, kuid oma õppe- ja kasvatustgevustes kasutavad rohkem vanema põlvkonna lastekirjanikke teoseid.

Teisele uurimisküsimusele vastuse saamiseks esitati uuritavatele küsimus, et millest lähtuvad õpetajad kirjanduse valikul. Uuringust selgus, et eesti lastekirjanduse valimisel kolmes vene õppekeelega lasteaias lähtutakse nädala teemast, tuntud eesti lasteraamatute tegelastest ning laste huvist.

Tulemustest selgus, et kõigi uuritud lasteaia õpetajad (32) kasutavad õppe- ja kasvatustegevustes eesti lastekirjandust.

Kolmas uurimisküsimus annab vastuse, mis valdkondades lasteaiaõpetajad eesti lastekirjandust kasutavad. Õpetajate vastustest selgub, et lasteraamatuid on võimalik kasutada kõigis õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades. Kõige sagedamini kasutati eesti lastekirjandust „Keel ja kõne” valdkonnas ja seda just ettelugemisel.

Valdkonna „Keel ja kõne” üheks eesmärgiks on kõne- ja suhtlemisoskuste arendamine, samuti lapse huvi äratamine lugemise, kirjutamise ning lastekirjanduse vastu. Laste huvi tähtede vastu kasvatab ka huvi ilukirjanduse ettelugemise vastu. Laps saab uusi teadmisi erinevatest kirjandusžanridest (Hallap, Padrik 2009, lk 26-41).

Teisel kohal oli valdkond „Mina ja keskkond,” mille üheks eesmärgiks on, et laps: väärtustaks eesti, kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone ja tunneks rahvatraditsioone ning Eesti riiklikke sümboleid (Laasik jt 2009, lk 7-8).

Käesoleva uurimistöö piiranguks on väike valim (32 lasteaiaõpetajat) ja tulemused annavad vähese ülevaate. Töö autori poolt esitatud ettepanekud ja arvamused on ainult uuritud õpetajate kohta. Edaspidi võiks uurida kõikide eesti maakondade vene õppekeelega lasteaiaõpetajaid, et saada parem ülevaade.

Uurimistöö autor tõdes, et uuritavad ei kasuta Eesti Lastekirjanduse Keskuse raamatusoovitusi uudiskirjanduse kohta.

KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada, lasteaiaõpetajate teadlikkus eesti lastekirjandusest ja mil määral kasutavad Tallinna vene õppekeelega lasteaiaõpetajad eesti lastekirjandust.

Uurimus viidi läbi 2022. aasta märtsis. Uurimisvahendina kasutati ankeeti lasteaiaõpetajatele. Uurimuses osales 32 lasteaiaõpetajat kolmest Tallinna lasteiaast.

Tulemustest selgus, et kõigi uuritud kolme lasteaia õpetajad kasutavad õppe- ja kasvatustegevustes eesti lastekirjandust. Uuringust selgus, et õpetajad kasutavad eesti lastekirjandust valdkonnas „Keel ja kõne” kõige sagedamini ja seda just ettelugemisel. Samuti vastasid õpetajad, et kasutavad vene keelde tõlgitud eesti lastekirjandust jutustamisel. Toodi välja ka lindistatud jutu kuulamist, multifilme, raamatute vaatlust, mängu kaudu kirjandustegelaste tutvustamist (nukud).

Läbiviidud uuringust selgus, et kõige enam kasutatud lastekirjanduse autorid on Eno Raud, Edgar Valter ja Leelo Tungal. Kaasaegsetest eesti autoritest toodi välja Andrus Kivirähk, Piret Raud ja Kristiina Kass.

Lasteaiaõpetajate vastustest selgus, et laste huvi eesti lastekirjanduse vastu on suur. Raamatutest oli kõige populaarsem „Sipsik“ ja „Lotte“ ning Lotte tegelased. Järgnesid „Naksitrallid“, „Pokud“, „Pipi Pikksukk“, „Kakuke“, „Kunksmoor“, „Jänku Juss“, „Karupoeg Mõmmik“, „Paula“, „Petra“, „Printsess Lulu“ ja üks õpetaja vastas, et lapsed huvituvad kõikidest tegelastest ja elavad neile kaasa.

Uurimistulemustest ilmnas, et õpetajad teavad kaasaegsete kirjanike teoseid, kuid kasutavad siiski vanade klassikute raamatuid oma õppetegevuses.

Kõikides valdkondades kasutatakse eesti lastekirjandust üks kuni kaks korda nädalas, kuid enamasti ettelugemisel. Uuringust selgus, et eesti lastekirjanduse valimisel lähtutakse nädala teemast, tuntud eesti lasteraamatute tegelastest ning laste huvist.

Eesti lastekirjanduse kasutamise üldiseks eesmärgiks on kuulamise ja kõnelemise arendamine ning selle kaudu huvi äratamine kirjanduse vastu. Tulemustest võib järeldada, et õpetajate poolt pakutud kirjandus soodustab lugemishuvi teket.

Uuritavates lasteaedades kasutatakse keelekümbelusprogrammi, mille kaudu saab lastele tutvustada kohalikku kultuuri, keelekasutust ning ajalugu. Eesti lastekirjanduse ettelugemisel ja analüüsimisel on lastele võimalik õpetada uut sõnavara ja eneseväljendusoskust.

Uuringuandmete põhjal selgus, et lasteaiaõpetajatel ei ole piisavalt teadmisi kaasaegsest eesti lastekirjandusest ning nad vajavad sellest rohkem ülevaadet. Selleks saab Eesti Lastekirjanduse Keskuse kodulehte külastada info leidmiseks ja osaleda nende poolt korraldatud üritustel.

Uurimistöö piiranguks võib välja tuua väikese valimi, mistõttu ei saa teha põhjalikumaid järeldusi. Selleks võiks edaspidi viia läbi uurimuse kõikides maakondades, et saada ülevaade eesti lastekirjanduse kasutamisest õppetegevustes. Uuring tõi välja vajaduse, et vene õppekeelega lasteaedade õpetajatele on vaja välja töötada abimaterjal, mis aitab eesti lastekirjandust lõimida erinevates õppe- ja kasvatustegevuste valdkondades.

KASUTATUD MATERJAL

Arlandis, S., Reyes-Torres, A. (2018). Thresholds of Change in Children's Literature: The Symbol of the Mirror. *Journal of new approaches in educational research*, 7(2).

Eesti keele seletav sõnaraamat. (2009). Allikas: <https://www.eki.ee/dict/ekss/> (viimati vaadatud 10.05.2022).

Gritsenko, Z. A. (2007). *Детская литература. Методика приобщения детей к чтению*. 2-е изд., испр.

Hallap, M., Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine*. Praktilisi soovitusi kõnelise suhtlemise kujundamisel. Tartu Ülikooli Kirjastus.

Hallap, M., Padrik, M. (2009). *Õppe -ja kasvatustegevuse valdkonnad*. Tartu: Studium.

Innove SA. (2018). Eesti keelekümbelprogramm ja mudelid. Allikas: <https://www.innove.ee/oppevara-ja-metoodikad/keelekumblus> (viimati vaadatud 10.04.2022).

Izumi-Taylor, S., & Scott, J. C. (2013). Nurturing Young Children's Moral Development through Literature in Japan and the USA. *Research in Comparative and International Education*, 8(1).

Jakobson, T. (2009). 1. osa. Vahar, K (Toim), *Liisusalmid ja lasteriimid: liisusalvide ja lasteriimide kasutusvõimalused lasteaia õppe ja kasvatustegevustes*. Tallinn: Kirjastus Ilo.

Kaljo, L. (2017). Bakalaureusetöö. Eesti lastekirjanduse kasutamine kahe Kohtla-Järve lasteaia näitel. Tartu Ülikool. Allikas: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/56740/kaljo_liia_bak.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud 04.05.2022).

Kiris, A., Butler, C., Newman, E., Engilbertsson, G., Keleş, H., Carter, J., Erol, N., PérezParedes, P., Harnett, P., & Sánchez, P. (2012). *Learning and Teaching*

Children's Literature in Europe – Final Report. Allikas:

<https://www.unak.is/static/files/Skolathrounarsvid/lokaskyrsla%20LTCL.PDF>

(viimati vaadatud 03.05.2022).

Kivi, L., Roosleht, M. (2000). *Kuidas arendada lugemisvalmidust lasteaias*. Tartu: AS Kirjastus Elmatar.

Kivi, L., Sarapuu, H. (2005). *Laps ja lasteaed*. Tartu: Kirjastus Atlex.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011). RT I 2011, 23, 152. Valdkond: *Eesti keel kui teine keel*. Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772?> (viimati vaadatud 04.05.2022).

Krusten, R. (1995). *Eesti lastekirjandus*. Tartu: Kirjastus Elmatar.

Krusten, R. (2003). *Mis on lastekirjandus?* Ajakiri Nukits.

Krusten, R., Kumberg, K., Mürsepp, M., Niitra, M., Ojala, H., Palm, J., Reilov, M., Tarrend, A. (2006). *Lastekirjanduse sõnastik*. Tallinn: Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.

Kurik, K. Bakalaureusetöö. 2012. Lasteaiaõpetajate arvamused lasteraamatute kasutamisest laste kooliks ettevalmistamisel. Tartu Ülikool. Allikas: <http://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/25934/Kurik.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (viimati vaadatud 22.04.2022).

Kärtner, P., Maiberg, L., Rikker, M., Tuuling, L., Voltein, H. (2006). *Õppematerjal koolieelse lasteasutuse eesti keele kui teise keele õpetajate põhi- ja täiendkoolituseks*. Tartu: Kirjastus Atlex.

Kööp, K. (2019, 25. september). *Lastekirjanduse olulisus väikelapse arengus*. Ajakiri Märka Last. Allikas: <https://ajakiri.lastekaitseliit.ee/2019/09/25/lastekirjanduse-olulisus-vaike lapse-arengus/> (viimati vaadatud 22.04.2022).

Laasik, T. jt. (2009) Valdkond „Mina ja Keskkond“. *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad*. Tartu: Kirjastus Studium.

- Laxén, U. (2005). *Laul, mis leidis sõnad*. Tea ja Toimeta. Tallinn: AS Kirjastus Ilo
- Lerkkanen, M-K. (2007). *Lugema õppimine ja õpetamine*. Tartu: Tatrü Ülikooli kirjastus.
- Mayer, R. E. (1997). Multimedia learning: Are we asking the right questions? *Educational Psychologist*, 32(1).
- Minguez, X. (2014). *Exploring Education and Children's Literature*. Reyes-Torres, A., Villacanos-deCastro, L., Soler-Pardo, B. (Eds.) Thinking through Children's Literature in the Classroom.
- Müürsepp, M. (2003). *Lastekirjandus – müüt, pilt, lugu, laps*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Müürsepp, M. (2009). Laps ja raamat. *Lasteaialaps peres*. Koost. Lilian Kivi, Helgi Sarapuu. Tartu: Kirjastus Atlex.
- Müürsepp, M. (2010). Väärtuste kujundamine keele ja kõne õpetamise ja lastekirjanduse kaudu. M. Veisson (Koost), *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus
- Niiberg, T., Metspalu, A., Linnas, M. (2009). *Muinasjutt lapse arendajana ja lohutajana*. Tartu: Atlex.
- Nugin, K. (2017). *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. Tartu: Kirjastus Atlex.
- Nugin, K. (2013). Keskkonna loomine. *Üldõpetuse rakendamine lasteaias*. Koost. Kristina Nugin. Tartu: AS Atlex.
- Otten, E. H. (2002). *Developing Character through Literature: A Teacher's Resource Book*. Bloomington: Indiana Department of Education.
- Palm, J., Väljataga, Ü. (2006). *Lastekirjanduse sõnastik*. Tartu: Trükikoda Greif.
- Raadik, S. (2001). *Õpime mängides*. Tallinn: Kirjastus Avita.

- Rajaleidja-Innove SA. (2018). Allikas:
<https://haridusportaal.edu.ee/ametialad/lasteaia%C3%B5petaja> (viimati vaadatud 19.04.2022).
- Rüütel, I, Tiit, E. M. (2005). Pärimuskultuur Eestis – kellele ja milleks I. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Stan, R. V. (2015). *The Importance of Literature in Primary School Pupils' Development and Personal Growth. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 180.*
- Žmud, R. (2021). Eesti lastekirjanduse kasutamine õppe- ja kasvatustegevuses kolme Tallinna vene õppekeelega lasteaianäitel. Tartu Ülikool. Allikas: <http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/73468/Rozalli%20%c5%bdmud%20bak.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (viimati vaadatud 22.04.2022).
- Tammemäe, T. jt. (2020) *OECD rahvusvahelise alushariduse ja laste heaolu uuringu IELS 2018 tulemused Eestis*. Haridus- ja Noorteamet: Tallinn Allikas: https://www.hm.ee/sites/default/files/iels_raport_2020.pdf (viimati vaadatud 22.04.2022).
- Tunks, K., Giles, R., & Rogers, S. (2015). *A Survey of Teachers' Selection and Use of Children's Literature in Elementary Classrooms. The Language and Literacy Spectrum, 25.*
- Tulviste, T. (2008). Kõne areng. Kikas, E (Toim). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Vare, S. (1999). Eesti keele õpetamine vajab uuendamist. Keelekümblus kui integratsiooni võti. Tallinn: Urjala Aura Trükk.

LISA 1

Ankeet lasteaiaõpetajatele “Lasteaiaõpetajate teadlikkus Eesti lastekirjandusest ja selle kasutamine kolme Tallinna venekeelse lasteaia näitel.”

Lugupeetud lasteaiaõpetaja!

Minu nimi on Anneli Raikerus, olen Tartu Ülikooli Narva Kolledži “Koolieelse lasteasutuse õpetaja mitmekeelses õppekeskkonnas” eriala bakalaureuse kolmanda kursuse tudeng. Pöördun Teie poole palvega vastata küsimustikule, mis on loodud minu bakalaureusetöö raames.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada, milline on vene õppekeelega lasteaiaõpetajate teadlikkus eesti lastekirjandusest ja millistest kriteeriumitest lähtuvad õpetajad kirjanduse valikul.

Uurimustöö eesmärgi saavutamiseks palun Teie abi küsimustiku täitmisel. Küsimustikule vastamine on anonüümne ning kogutud andmeid kasutatakse ainult käesoleva uurimustöö raames.

Küsimustik on leitav siit: xxx

Küsitlusele vastamine võtab aega umbes 10 minutit.

Palun vastata küsimustikule hiljemalt xxx

Ette tänades

Anneli Raikerus

raikerus@gmail.com

Здравствуйте!

Меня зовут Аннели Райкерус, я студентка 3 курса Нарвского колледжа Тартуского университета по специальности «Педагог детских дошкольных учреждений в многоязычной учебной среде». Прошу вашей помощи в проведении исследовательской работы по теме «Осведомленность учителя детских садов об эстонской детской литературе и ее использовании на примере трех русскоязычных детских садов Таллинна».

Цель данной работы - выяснить осведомленность воспитателей детских садов с русским языком обучения об эстонской детской литературе и критерии, по которым педагоги выбирают литературу. Анкетирование является анонимным. Результаты исследования будут использованы в обобщенном виде только в рамках исследовательской работы. Заполнение анкеты займет ориентировочно 10 минут. Анкету можно заполнять на русском языке.

Анкету можно найти здесь: [xxx](#)

Прошу заполнить анкету до [xxx](#)

В надежде на сотрудничество,

Аннели Райкерус

1. Teie sugu/ Ваш пол
 - Naine
 - Mees

2. Teie vanus/ Ваш возраст
 - 18-20 a
 - 21-30 a
 - 31-40 a
 - 41-50 a
 - 51-60 a
 - 60-... a

3. Teie tööstaaž alushariduse pedagoogina / Ваш стаж работы педагогом
 - 1-5 a
 - 6-10 a
 - 11- 20 a
 - 21- 30 a
 - 31 või rohkem

4. Teie haridustase/ Ваш уровень образования
 - Erialane kesk/eri haridus/ среднее специальное профессиональное образование
 - Rakenduslik kõrgharidus / прикладное высшее образование
 - Muu kõrgharidus/ другое высшее образование
 - Muu/ Иное

5. Teie emakeel/ Ваш родной язык
 -

6. Mis vanuses lastega töötate? С детьми какого возраста вы работаете?
 -

7. Millist õppeprogrammi kasutate?/ Какую учебную программу Вы используете?
 - Täielik keelekümbel/ Полное погружение

- Osaline keelekümblus/ Частичное погружение
- Kahesuunaline keelekümblus/ Двустороннее погружение
- Pilootprojekt “Professionaalne eestikeelne õpetaja vene õppekeelega rühmas”/ Пилотный проект «Профессиональный учитель эстонского языка в группе с русским языком обучения»
- Muu/ Иное

8. Millest lähtute Eesti lastekirjanduse valikul?/ Что является основанием для выбора эстонской детской литературы?

- Tuntud Eesti lastekirjanduse autorid/ Известные авторы эстонской детской литературы
- Tuntud Eesti lasteraamatute tegelased/ Известные эстонские персонажи детских книг
- Nädala teema/ Тема недели
- Laste huvi/ Детский интерес
- Muu/ Иное

9. Kuidas tutvustate lastele Eesti lastekirjandust?/ Как Вы знакомите детей с эстонской детской литературой?

- Ettelugemine/ Читать вслух
- Jutustamine/ Повествование
- Muu/ Иное

10. Kus kohast leiate materjali õppe- ja kasvatustöö läbiviimiseks?/ Где Вы находите материал для учебно-воспитательной работы?

- Raamatukogu/ Библиотека
- Internet/ Интернет
- Muu/ Иное

11. Kas Teie rühmas on eestikeelsed lasteraamatud lastele kättesaadavad?/ Доступны ли детские книги на эстонском языке для детей вашей группы?

- Jah/Да
- Ei/Нет

12. Kas kasutate Eesti lastekirjanike vene keelde tõlgitud raamatuid?/ Пользуетесь ли Вы книгами, переведенными на русский язык эстонскими детскими писателями?

- Jah/Да
- Ei/Нет

13. Milliste vene keelde tõlgitud Eesti lastekirjanduse autorite raamatuid kasutate?/ Какие книги эстонских авторов детской литературы, переведенные на русский язык, вы используете?

- Edgar Valter/ Эдгар Вальтер
- Eno Raud/ Эно Рауд
- Ellen Niit/ Эллен Ниит
- Aino Pervik/ Айно Первик
- Leelo Tungal/ Леэло Тунгал
- Andrus Kivirähk/ Андрус Кивиряхк
- Oskar Luts/ Оскар Лутс
- Ilmar Tomusk/ Ильмар Томуск
- Mare Müürsepp/ Маре Мююрсепп
- Kätlin Kaldmaa/ Кэтлин Калдмаа
- Piret Raud/ Пирет Рауд
- Ilmar Trull/ Ильмар Труль
- Kristiina Kass/ Кристина Касс
- Piia Ausman/ Пия Аусман
- Ülo Pikkov/ Юло Пикков
- Muu/ Иное ...

14. Kui palju kasutate vene keelde tõlgitud Eesti lastekirjandust?/ Насколько часто вы пользуетесь эстонской детской литературой, переведенной на русский язык?

- Iga päev/ Каждый день
- 1-2 korda nädalas/ 1-2 раза в неделю
- 3-4 korda nädalas/ 3-4 раза в неделю
- Ei kasuta üldse/ Не использую совсем

15. Millises õppe- ja kavatustegevuse valdkonnas kasutate Eesti lastekirjanike vene keelde tõlgitud raamatuid? Palun märkige kõik sobivad/ В каких областях учебновоспитательной деятельности вы используете произведения эстонских детских авторов переведенных на русский язык? Пожалуйста, отметьте все подходящие.

- Mina ja keskkond / Я и окружающая среда
- Keel ja kõne / Язык и речь
- Eesti keel kui teine keel/ Эстонский как второй язык
- Matemaatika / Математика
- Kunst/ Искусство
- Muusika/ Музыка
- Liikumine/ Движение

16. Kas lastel on huvi Eesti lastekirjanduse vastu?/ Есть ли у детей интерес к эстонской детской литературе?

- Jah/ Да
- Ei/ Нет
- Vähe/ Немного
- Üldse mitte/ Совсем нет

17. Millistest Eesti lastekirjandustegelastest lapsed huvituvad?/ Какие персонажи эстонской детской литературы интересны детям?

-

18. Millistes tegevustes väljendub Teie arvates laste huvi Eesti lastekirjanduse vastu?/

Как вы думаете, в каких занятиях проявляется интерес детей к эстонской детской литературе?

- Kuulamine/ Прослушивание
- Kõnelemine/ Говорящий
- Lugemine ja kirjutamine/ Чтение и письмо
- Eesti kultuuri tutvustamine/ Знакомство с эстонской культурой

